

*О.Ю. ЛІНЬКОВА к.е.н., доц., НТУ «ХПІ», Харків*

## ЛЮДИНА В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Проаналізовані наслідки формування інформаційного суспільства. Розкрито зміст інформаційних реформ. Виокремлено суперечності сучасного суспільства. Запропоновані напрямки щодо їх подолання на основі механізму управління творчістю. Визначені умови всебічного розвитку особистості. Зазначено значущу роль інформації та людини для розвитку економіки та суспільства.

Consequences of the forming of information society have been analyzed. The contents of information reforms have been discovered. Contradictions of the modern society have been selected. Directions of their overcoming on the base of the mechanism of management by creation have been offered. Conditions of the comprehensive development of a personality have been defined. The meaningful role of information and a human for the development of economics and society has been defined.

**Ключеві слова.** Механізм управління творчістю, постіндустріальне суспільство, інформаційна економіка.

**Вступ.** Головна мета цивілізаційного прогресу – всебічний розвиток людини, її розумових і фізичних здібностей, забезпечення її самореалізації. Основна форма суспільного багатства – багатство людської особистості, зростання її інтелектуального потенціалу.

Дослідженням і аналізом цього питання займається багато вітчизняних та закордонних вчених. Так, Габрусевич С. А., Пономарев Я.А., Роменець П. аналізують аспекти професійної творчості [1, 2, 4]. Потребує подальшого опрацювання питання впровадження механізму управління творчістю на підприємствах. Манхейм К. систематизував особливості розвитку сучасного суспільства під впливом розвитку інформаційної економіки. Хоча деталізації потребують питання зняття протиріч інформаційної економіки [3]. Сакайя Т. наводить характеристику сучасності аналізуючи особливості розвитку економіки [5]. Роботи вченого відкривають коло проблем для подальшого дослідження творчості в промисловості. Чухно А. систематизує сучасні умови національного розвитку [6]. Залишається відкритою проблема розвитку промислових підприємств. Поряд з наведеним аналізом переліку робіт за темою щодо ролі людини в інформаційній економіці залишається **недостатньо розкритим питання** розробки механізму управління творчістю.

**Постановка задачі.** Метою даної статті є аналіз особливостей формування постіндустріального суспільства, виявлення протиріч і механізмів їх зняття.

Завдання публікації – розробка заходів щодо удосконалення процесу управління творчістю на промислових підприємствах.

**Методологія.** Заміна ручної праці розумовою означає інформатизацію економіки, яка є основою постіндустріального суспільства:

- нова інтегральна технологія, дає змогу знаходити ефективні підходи до вирішення технологічних, економічних та соціальних проблем;
- вирішальна роль належить – технічним спеціалістам;
- утвердження нового характеру праці як взаємодії між людьми;
- зростання ролі функціональних інститутів (науки, техніки, культури) та інституціональних соціальних одиниць (підприємств, університетів);
- подолання обмеженості товарів і нові дефіцити: часу та інформації;
- формування економічної теорії інформації на основі заміни трудової теорії вартості теорією цінності, заснованої на знаннях;
- прискорення зростання тих секторів сфери послуг, які забезпечують розвиток інформаційного сектору;
- заміщення праці знаннями, пріоритетність інтелектуальних навичок, перетворення економіки в систему, що функціонує на основі обміну знаннями;
- перетворення суспільного виробництва на інноваційне;
- заміна трудової діяльності новим типом активності, заснованої на творчості;
- перехід до антропоцентричного принципу організації виробництва;
- людина є творцем і носієм знань;
- стираються відмінності між вільним та робочим часом;
- формування нового типу економічної влади на основі осмисленої інформації;
- утвердження знання та інформації як стратегічних виробничих ресурсів;
- стимул до праці – внутрішня потреба у праці, внутрішній розвиток людини, її розумових і фізичних здібностей, генерація знань;
- перехід суспільства до панування інформаційно-інтелектуальних технологій робить взаємопов'язаними виробників і споживачів;
- розвиток творчої праці людини зумовлює утворення особистої власності на засоби виробництва, людина домагається більшої самостійності в праці;
- головний критерій становища людини – її здібності і знання; людина стає і метою і критерієм суспільно-економічного розвитку, головною сферою вкладання капіталу; людина вільна у виборі шляхів і методів досягнення матеріальних цілей;

- основне джерело розвитку – внутрішній розвиток особистості її здібностей, можливість самовдосконалюватися;

- виділило суспільні формації, які змінюються із переходом до нового способу виробництва.

Для переходу до постіндустріального суспільства потрібна: фактична рівність людей; партнерські відносини між людьми; створення творчої атмосфери на виробництві; система підвищення кваліфікації, професійного та культурного рівня; розвинута система доступної освіти. Прогрес суспільства стає можливим за умови що технологія роботи з інформацією буде якісно змінюватися, якщо продуктивність праці всіх, хто створює, переробляє та керує інформаційними потоками почне зростати більшими темпами, ніж це відбувається в інших сферах людської діяльності. Темпи розвитку визначаються частиною праці людей, які працюють з інформацією, їх кваліфікацією та технічною забезпеченістю. Подальший розвиток науки, техніки та суспільства потребують створення нових способів роботи з інформацією. Потік інформації зростає пропорційно квадрату зростання обсягу виробництва, що ускладнює управління, збільшує втрати виробництва внаслідок зменшення здатності управляти підприємством звичайними засобами. Для ефективної роботи з інформацією необхідно створити відповідні умови: інфраструктуру (сукупність каналів, сховищ, інформаційних технологій (ІТ)), правову та фінансово-економічну бази. Ефективність ІТ визначається інтелектуальною досконалістю електронно-обчислювальної техніки і ступенем охоплення процесом розумової діяльності людини. Бази знань і сучасні експертні системи стають обов'язковими елементами креативних технологій.

Суперечності постіндустріального суспільства:

1. Суперечності між людьми, які сповідують матеріальну зацікавленість і тими, які живуть на основі пост матеріальної мотивації.

2. Вартісні характеристики не отримують визначеності але зберігають значення як регулятори виробництва.

3. Перехідний характер творчого процесу, цінностей суспільства багатоманітність благ робить економічне середовище жорстким.

4. Суперечність між працею і засобами виробництва (індустріального суспільства) долається їх поєднанням в постіндустріальному суспільстві, тому, що людина стає головним засобом виробництва.

5. Змінюється основна функція реклами у постіндустріальному суспільстві – спонукати представників соціальної структури більш високо цінити товар (соціальні і фінансові аспекти).

6. Розширення сфери діяльності розвинутих країн посилює відставання бідних країн.

7. Швидко зростає кількість фірм, які розробляють програмне забезпечення. Вони перевищують кількість фірм, які пропонують комп'ютери та комплектуючі до них.

8. Технологічні та економічні фактори не забезпечують соціальних умов, за яких комунікаційні та інформаційні ресурси максимально ефективно задовольняли б суспільні потреби.

9. У розвитку економіки вирішальними є політичні рішення, які не є похідними від економічних факторів.

10. Випередження технічних змін порівняно із зміною поколінь людей породжує відставання кваліфікації працівників.

Аналіз сучасних протиріч дозволяє запропонувати можливості їх розв'язання:

- зміцнення ролі довгострокових перспектив у політичній діяльності;
- досягнення інноваційного розвитку промислових підприємств (на основі впровадження механізму управління творчістю на підприємствах);
- зростання потенціалу освітянського, наукового і технологічного розвитку;
- підтримка культурного різноманіття і визначення основних етичних цінностей;
- освоєння і використання альтернативних джерел енергії;
- створення єдиного інформаційного простору.

Творчість:

- це вищий і досконалий тип свідомої діяльності особистості;
- пов'язана з внутрішніми потребами людини (самореалізація, примноження своїх здібностей і талантів, можливостей і знань);
- в постіндустріальному суспільстві постає як масове явище;
- є результатом фундаментальних змін в економічному, соціальному і духовному житті суспільства;
- це інтелектуальна діяльність, спрямована на формування нових знань, нових рис особистості;
- це поєднання в оригінальній комбінації раніше відомих ідей, концепцій, їх узагальнення та вихід на нові висновки, ідеї у виробництві та суспільному житті.

Творчість підпорядкована певним ритмам, розвиток творчої активності настає за періодом суттєвого вповільнення процесів. Тисячолітній досвід вивчення творчості показує, що необхідна стадія рефлексії на базі інтенсивної праці, переключення на інші форми активності. Отже, для стимулювання творчості пропонується механізм управління творчістю на підприємстві, який

складається з елементів: постійного підвищення кваліфікації, впровадження інформаційних систем та управління корпоративною культурою. Підвищення кваліфікації дозволить персоналу підприємств отримувати нові знання для реалізації свого внутрішнього потенціалу. Ефективна діяльність інформаційних систем є запорукою успіху. Управління корпоративною культурою пов'язане з створенням зручних умов для персоналу та його самовдосконалення.

Завдання менеджерів ефективно знизити бар'єри до творчості, як внутрішніх (лінощі, незацікавленість у роботі, хвороби, погані звички), так і зовнішніх (незручне середовище, сторонні перешкоди, поганий психологічний клімат в колективі, неадекватна оцінка діяльності) за допомогою:

- розширення знань працівників і підвищення їх психологічної культури;
- формування критичного ставлення до інформації;
- консультації при виникненні проблем;
- організації спеціального стимулювання (тренінги до творчої діяльності);
- мотивації (різноманітна цікава робота);
- розвитку духовної культури;
- формування вміння переводити увагу;
- створення сприятливого клімату в колективі на основі: заохочення талановитих людей, принциповості управління, розширення самостійності підлеглих, здорової конкуренції, конструктивної критики.

**Результати дослідження.** Аналіз особливостей та протиріч становлення постіндустріального суспільства довів необхідність розробки механізму управління творчістю, який складається з елементів постійного підвищення кваліфікації, впровадження інформаційних систем, управління корпоративною культурою. Його реалізація дозволить забезпечити гнучкість підприємствам промисловості в умовах інформаційної економіки.

**Висновки.** Головне завдання управління збагачувати знання людини, які змінюють її та підносять як вільну особистість. Отже, головний напрям для проведення подальших досліджень в галузі вивчення людини в умовах інформаційної економіки - це вирішення внутрішніх протиріч в людині, які пов'язані з швидкістю інноваційного розвитку економіки.

**Перелік літератури:** 1. *Габрусевич С. А.* От деловой игры к профессиональному творчеству. - Минск: Университетское, 1998. - 127с. 2. *Пономарев Я.А.* Психология творчества. - М.: Наука, 1976. 3. *Манхейм К.* Диагноз нашего времени: Перевод с нем. и англ. М.: Юрист., 1994. – 700 с. 4. *Роменець П.* Психология творчества: Навч. Посіб. К.: Либідь, 2004, 288 с. 5. *Сакайя Т.* Стоимость, созданная знанием/Новая постиндустриальная волна на Западе. М.: Academia, 1999. с. 340 – 371. 6. *Чухно А.А.* Постиндустриальная экономика: теория, практика та їх значення для України. – Київ: Логос, 2003. – 631 с.

Подано до редакції 17.04.2009